

# STEKLARNA

Celje - skladišče

D-Per

545/1987



5000001961, NOV

COBISS o

GlasilO OZD STEKLARNE »BORIS KIDRIČ« in STEKLARSKE ŠOLE  
Leto 15 Rogaška Slatina November 1987

Direktor Jože Pelko:

## Steklarna ima zdrave temelje!

Nekaj desetletij ali pa tudi stoletij v očeh zgodovine ni dolga doba. Prav tako šestdeset let Steklarne v nekajtisočletni zgodovini steklarstva ne predstavlja veliko. A mi, ki živimo s steklarstvom, zanj in od njega, drugače gledamo na prehojena leta, saj se je v teh šestdesetih letih razvoja Steklarne zgodilo res veliko, še posebej v zadnjih nekaj letih.

Še preden se je v mrzli zimi 1927 leta začelo kaditi iz dimnikov nove Steklarne v Rogaški, so v upornem in delavsko zavednem Zagorju ob Savi zaprli Steklarno in prisilili steklarje da so šli za kruhom v nov kraj - v Rogaško. Prepričani smo, da se to ne bo več ponovilo, saj smo se doslej le širili in zagotovili delo tudi mnogim delavcem izven našega kraja.

Žal, ugotavljamo, da sovpadajo praznovanja okroglih obletnic steklarstva z dokaj težavnim gospodarskim položajem naše dejavnosti. In tako resen položaj tovrstne steklarske industrije še ni bil. A vendar menim, da lahko mi v našem kolektivu z optimizmom zremo v bodočnost predvsem zaradi mla-

dega a z »glazarsko« dediščino bogatega kadra.

Povprečna starost našega kolektiva se je zadnja leta občutno znižala. Mnogi obiskovalci Steklarne se kar ne morejo načuditi, da imamo toliko mladega kadra. In res, položaj je občutno boljši kot je bil pred nekaj leti.

Skoraj vsi steklobrusilci so končali steklarsko šolo, veliko mladih je tudi pri pečeh. Če k temu dodamo še dejstvo, da v steklarni cenimo tradicijo ter znanje in strokovnost, ki se prenaša iz roda v rod, je to velik kapital. V nasprotju z nekaterimi drugimi, trdimo da je tradicija v takšni manufakturni steklarski proizvodnji še kako pomembna, saj je strokovno znanje in

## Praznično voščilo!

Ob 29. novembru vsem sodelavcem častitamo 29. november - rojstni dan naše republike. Vsem sodelavcem in upokojenecem želimo prijetno praznovanje.

Vsem sodelavcem Steklarne in Steklarske šole čestitamo tudi pomembna jubileja obeh kolektivov - 60 let Steklarne in 40 let Steklarske šole.

Organi samoupravljanja  
in družbenopolitične organizacije  
Steklarne »Boris Kidrič«  
in Steklarske šole ter uredništvo Steklarja.

### Preberite!

Štirideset let razvoja  
in dela Steklarske šole 3

Steklarna skozi  
šest desetletij 5

Program prireditev ob  
60-letnici Steklarne in  
40-letnici Steklarske šole 7

Dolgoletna direktorja obeh  
steklarskih kolektivov

Vojo Djinovski 8

Vlado Tkavec 9

Steklarstvo so predvsem  
ljudje

Karel Pance 11

Anton Mrkša 12

Martina Kubale 13

Jože Vrtič in  
Tomislav Papeš 14

Steklarna in Rogaška  
z roko vroki 15

Utrinki 16

specifičen pogled na steklarstvo nekaj, kar se ne pridobi preko noči. V tej dejavnosti so izredno pomembne tudi nekatere finese, ki jih bomo tudi mi morali še bolj upoštevati.

## Uspešne izvozne naravnosti naše proizvodnje

Steklarna je že tradicionalno z večjim delom proizvodnje usmerjena v izvoz. To zahteva, da se moramo nenehno dokazovati v merjenju s svetovno konkurenco. Razen nekaj let, za katera lahko trdimo, da so prej izjema kot pravilo, sicer za izvozno usmerjene industrije v naši družbi ni bilo pravega posluha. In prav izredno kritičen položaj našega gospodarstva in družbe v celoti kažejo na to, da je bila to kratkovidna politika.

Zadnji dve leti nam je uspelo skoraj podvojiti izvoz, ki bo letos dosegel okrog 13,5 milijona dolarjev. Kakšen napor in odrekanje je bilo za to potrebno in koliko sredstev smo morali vložiti v osnivanje nove tehnologije, novih proizvodnih programov in osvajanje novih tržišč, vedo le tisti kolektivi, ki so se s podobnimi zahtevami tudi sami srečevali.

Povsem realno lahko pričakujemo, da bomo prihodnje leto povečali izvoz na preko petnajst milijonov dolarjev in dosegli s srednjeročnim načrtom in investicijskim elaboratom zastavljene številke.

Približno takšen cilj – torej podvojitve izvoza v kratkem času, bi pa morala doseči naša država, če bi se hoteli izvleči iz krize. To bi bil največji prispevek našim stabilizacijskim prizadevanjem. A v takšnih izvozu nenaklonjenih časih, je težko pričakovati korenit preobrat.

V zadnjih dveh-treh letih nam je uspelo izredno preobraziti naš sortiment tudi v estetsko – oblikovalskem smislu. Vse te nove oblike nosijo v se-



*Direktor Steklarne Jože Pelko.*

bi klasiko steklarstva, a so prirejene sodobnemu trenutku. Na žalost moram povedati, da včasih že samo dejstvo, da so naši proizvodi iz Jugoslavije, pomeni za nas določen hendikep, v primerjavi z drugimi ekonomsko in tržno urejenimi gospodarstvi v katerih je steklarstvo močno razvito.

A da smo vendar na pravi poti, nam kaže dejstvo, da se naši izdelki nahajajo na izbranih prodajnih mestih od ZDA do Japonske.

## Uspešno sledimo tehnološko tehničnemu razvoju

Zadnjih petnajst let je tehnološki in tehnični razvoj v steklarski industriji naredil izredno velike korake, ki se jim tudi mi nismo mogli in se jim na srečo tudi nismo izognili.

Še pred sedmimi-osmimi leti smo v osnovni proizvodnji vse proizvode izdelovali izključno na ročen način.

Danes si našo proizvodnjo brez pomoči stiskalnic in ostale sodobne opreme težko predstavljam. Pa ne zaradi tega, ker določenih izdelkov ne bi mogli izdelati na klasičen način, ampak zaradi tega ker bi za določeno vrsto izdelkov bili enostavno predragi. Torej nam je uspelo toliko povečati izvoz ob tendenci padanja izvoznih cen, ki jih je vzpodbudil tehnološki razvoj.

Ohranitev najmanj sedanjega števila delavnic ročne izdelave pri pečeh, še nadalje uvajanje strokovnih pripomočkov ter učinkovite opreme in orodij ob nadaljnjem negovanju ročnega brušenja je usmeritev, ki se je izkazala za pravilno in na kateri bo zasnovan naš razvoj tudi v prihodnje.

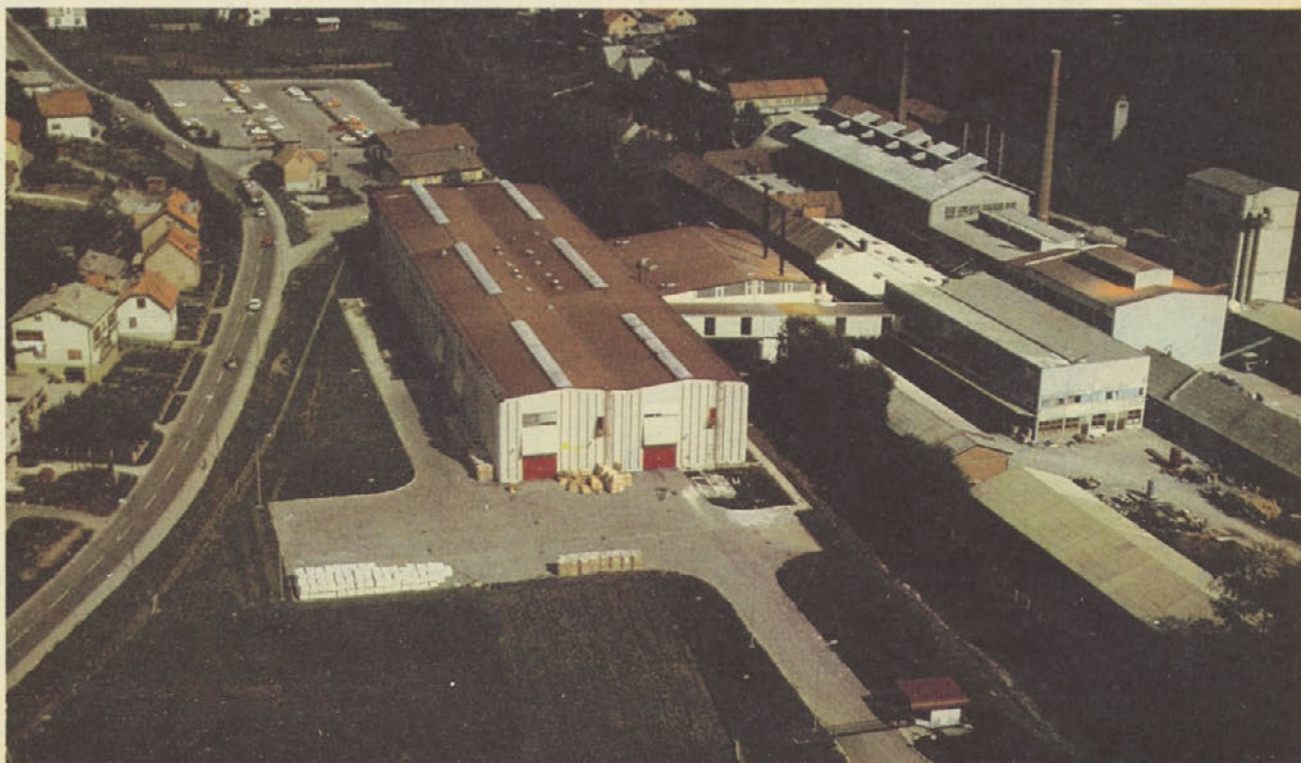
Navedel sem torej nekaj najosnovnejših vzrokov zaradi katerih menim, da je Steklarna na pravi poti, da se bo tudi v bodoče lahko uspešno vključevala v mednarodno delitev dela in uspešno poslovala.

## Steklarska industrija je v izredno težkem položaju

Prisilne uprave v nekaterih steklarskih kolektivih ter zmanjševanje proizvodnje je danes dejstvo v mnogih steklarskih kolektivih.

Tudi splošen gospodarski položaj in visoka inflacija so pogoji v katerih je poslovanje tistih, ki veliko izvažajo izredno otežkočeno. Položaj je res negotov, saj ne moremo vedno načrtovati niti na krajši, kaj šele na srednji ali daljši rok. Mi bi pa dejansko morali vedeti kako se bo naša država kot gospodarski subjekt obnašala proti svetu in kako se bo ta proti nam. Ne pričakujemo in ne zahtevamo nič drugega kot to, da se pogoji poslovanja za izvoz izenačijo s tistimi na domačem tržišču, da se doseže vsaj takšen dohodek kot s prodajo doma.

Ukrepi ekonomske politike na področju ekonomskih odnosov s tujino



so zadnji dve leti nerazumljivi – ukinitve deviznih računov in razpolagalne pravice z devizami, tečajna politika ni sledila inflaciji, stimulacije se plačujejo z nekajmesečno zamudo, kreditni pogoji za izvozne kredite so se poslabšali – in vse to ima za posledico poslovanja v izredno zaostrenih razmerah.

Če k temu dodamo še zadnja leta nenehno večanje stopenj prometnih davkov za kristalno steklo, nerazumljivo naraščanje obveznosti iz dohodka za skupno porabo in vse manjši delež dohodka, ki ostaja gospodarstvu, potem je na dlani, da so se pogoji poslovanja iz leta v leto slabšali. Torej splošni pogoji poslovanja na katere mi nimamo nobenega vpliva, so se zadnji dve leti izredno poslabšali.

## Nikoli nam ni bilo nič podarjeno

Mi steklarji smo vedno živeli od svojega dela. Tudi sedaj nam ne preostane

drugega kot to, da se opremo na lastne sile in storimo vse kar je v naši moči, da se izkopljemo iz težavnega položaja.

Upam pa, da bo tudi razprava o protinflacijskem programu, to je bilo pisano namreč še preden smo vedeli kako se je iztekla, nakazala pravo pot naši družbi za izhod iz krize in da bodo izvoz in tudi drugi načini pridobivanja deviz dobili ustrezno podporo. Kajti le tako lahko računamo na to, da bomo lahko odplačevali naše dolgove, se odprli svetu in tuji konkurenci, ter dosegli znižanje inflacije. Mislim, da je to edina alternativa naše družbe.

Tudi v naši delovni organizaciji bomo pripravili določene programe delovanja in obnašanja v teh zaostrenih pogojih poslovanja in jih predstavili z osnovnimi usmeritvami za delo v prihodnjem letu – torej ukrepe na kratki

rok, ter določene ukrepe na srednji in daljši rok.

## Dvig kvalitete celotnega poslovanja

Brez poglobljene analize lahko zapišemo, da je usmeritev v dvig kakovosti poslovanja na vseh področjih našega delovanja nesporna. Kvalitetno raven v proizvodnji, ki smo jo že dosegli moramo negovati in dvigniti še na višjo raven. Enako velja za vsa ostala področja našega poslovanja od gospodarjenja s finančnimi sredstvi, področjem politike zalog, cen in prodajnih pogojev. Skratka obeta se nam še eno težko leto, a prepričan sem, da bo že prihodnje leto tudi nam krenilo na bolje.

Naj na koncu čestitam članom obeh steklarskih kolektivov ob pomembnih jubilejih z željo, da bi bil ob naslednji okrogli obletnici naš gospodarski položaj vendarle boljši.

## Začetki steklarskega šolanja

# Štirideset let razvoja in dela Steklarske šole

**Pobudo za ustanovitev Steklarske šole je dal kolegij Zvezne direkcije za steklo. Člani kolegija, ki so imeli veliko zaslug za ustanovitev šole so bili ing. Mile Nedeljković, ing. Toma Maksimović in Emil Kocmur.**

Šola je pričela s poukom 10. 9. 1947. Vpisanih je bilo petinštirideset učencev, število pa se je kmalu skrčilo na osemindeset. V šolo so prišli večinoma otroci brez staršev – vojne sirote.

Začetek je bil zelo skromen, ker ni bilo niti učilnic niti strokovnega kadra. Šola se je začasno vselila v prostore bivšega hotela »Gol«. Čeprav so bili za praktični pouk nameščeni trije stalni inštruktorji, praktičnega pouka skoraj ni bilo. Mojstri so znanje cenili, vendar so ga čuvali zase. Učenci so imeli velike težave pri praktičnem pouku. Hkrati so bile tudi težave z življenjem učencev v novo okolje. V tem času je bilo mnogo resnih prestopkov, ne le v šoli, tudi v Rogaški Slatini in njeni okolici.

## Začetek je bil težak!

Prva štiri leta delovanja šole so bila resnično težka. Zvrstilo se je pet upraviteljev šole. Število stalno zaposlenih učiteljev je bilo minimalno. Honorarni predavatelji so številčno močno prekosili stalno zaposlene učitelje.

V letih 1952 in 1953 je šola doživljala resno krizo. Uveden je bil periodični pouk. Steklarne so pošiljale učence na strnjen teoretični pouk, praktična znanja pa naj bi dobivali v proizvodnji. Zato v teh letih ni bilo rednega vpisa

in je število vpisanih učencev padalo, padlo je celo na štirideset učencev.

Rezultati periodične organizacije pouka so bili zelo slabi. Zato je bilo že leta 1954 dogovorjeno, da mora biti šola organizirana tako, da bodo učenci pridobili potrebna znanja za opravljanje vedno zahtevnejših del v steklar-

stvu. Število učencev se je z leti ponovno povečalo. V utesnjenih prostorih je bil organiziran praktični pouk steklobrusilcev, kasneje pa tudi za stekloslikarje. Vzgojnoizobraževalno delo je financiral Okrajni ljudski odbor v Celju. Ob vseh teh naporih niso izostali vzgojnoizobraževalni uspehi.

V prvem desetletju življenja in dela šole so bili prisotni predvsem boji za obstanek in dokazovanje o potrebnosti izobraževanja steklarjev. Mejnika, ki ju je potrebno posebej omeniti sta obnovitev šole v letih 1953/54 in zgraditev šolskih delavnic. Temu desetletju je dal poseben pečat takratni ravnatelj Simon Gorišek. Izjemne zasluge je imel tudi pri omenjeni adaptaciji.

## Šola za kadre iz vse Jugoslavije

Na prehodu v drugo desetletje delovanja je bila zgradba šole dograjena. Hkrati so bile urejene šolske delavnice za steklopihače, brusilce kristalnega stekla in stekloslikarje. Ob dograditvi se je povečala tudi kapaciteta doma učencev. Pri dograditvi moramo omeniti tudi prostovoljno delo učencev, ki je precej zmanjšalo stroške gradnje. Dograditev je financiral Zvezni sklad za kadre, močno pa je pomagal tudi Združenje steklarjev Jugoslavije.

V drugem desetletju delovanja šole so prihajali učenci iz skoraj vseh jugoslovanskih steklarn. V tem času se je v steklarnah pojavila potreba po steklarskih tehnikih. Zato se je v šolskem letu 1964/65 vpisala prva generacija steklarskih tehnikov. Na žalost je ta



Dipl. ing. Branko Pucelj, direktor Steklarske šole.



generacija ostala več kakor dvajset let tudi edina. Prva generacija steklarskih tehnikov je končala izobraževanje v letu proslavljanja dvajsetletnice delovna šole.

V sedemdesetih letih je interes steklarn za izobraževanje precej upadel. Število oddelkov je nihalo in je bilo vrsto let znižano le na tri. Posledica tega je bila, da so poučevali samo honorarni sodelavci, razen pri praktičnem pouku, kjer sta bila zaposlena dva učitelja, včasih celo trije.

Ker so kadri osnova vsake delovne organizacije, se je to odrazilo tudi v Steklarnah. Poslabšala sta se kadrovska sestava in poslovni rezultati steklarn. Slab vpis in težave, ki so povezane s tem so spremljale šolo celo tretje desetletje delovanja. Kljub pomankljivemu začetnemu znanju so bili učenci Steklarske šole dobri delavci in samoupravljalci. Mnogi so uspešno nadaljevali izobraževanje v naravoslovnih in tudi drugih vedah.

## Posodobljen in kvalitetnejši – vzgojnoizobraževalni proces

Ob koncu sedemdesetih let je bila zgradba šole ponovno adaptirana. To je bil tudi prehod v četrto desetletje delovanja. Pri zadnji adaptaciji se ni spremenil le zunanji izgled šole, ampak tudi funkcionalnost prostorov. Hkrati so bili opremljeni laboratoriji za kemijo, fiziko in biologijo. Sodobnejše opremljene učilnice so omogočile kvalitetnejšo izvedbo pouka. Več splošnoizobraževalnih znanj in usposabljanje za začetek dela pa je tudi temeljni smoter Zakona o usmerjenem izobraževanju, ki je bil sprejet leta 1980. Sprejem tega zakona je prinesel tudi nekaj težav. Število ur praktičnega pouka je bilo zmanjšano skoraj za polovico. To je pomenilo precejšen zaostanek pri delovni usposobljenosti. Učenci pa so dobili več splošne izobrazbe in možnosti nadaljnega izobra-

ževanja ob delu, iz dela in na delu. Tudi možnosti prehoda med programi je postala lažja. Zaradi večje zahtevnosti se je zelo povečal osip. Toda učenci, ki so ostali so dobili mnogo znanj in pri prehodu v druge programe, tudi zahtevnejše, niso imeli težav.

Kadrovske težave so spremljale šolo tudi v četrto desetletje dela. Vsi kratkoročni poskusi za rešitev le-teh so ostali neuspešni. Šele sistematično štipendiranje in ustrežnejši osebni dohodki so omogočili izboljšanje strukture učiteljev. Še vedno so težave, še vedno je fluktuacija, vendar se umirja, kar močno vpliva na kvaliteto dela.

V šolskem letu 1986/87 smo ponovno vpisali steklarske tehnike – en oddelek za mladino in en oddelek za odrasle v obliki izobraževanja ob delu. Toda že danes ugotavljamo, da bo v naslednjih letih vpis ponovno zamrl. To je velika škoda. Z izobraževanjem steklarskih tehnikov bi največ pridobila steklarska industrija, mnogo pa tudi šola, kraj in občina.

Zadnja tri desetletja je dal pečat delu in razvoju šole tov. Lado Tkavc. Trideset let je bil na čelu delovne organizacije in ima največ zaslug, da je Steklarska šola takšna kot je.

Danes se šola preusmerja poleg izobraževanja mladine tudi na izobraževanje odraslih v različnih organizacijskih oblikah.

## Uvedba praktičnega pouka – začetek lastne proizvodnje

Pomemben mejnik v štirideset letnem obstoju šole je leto 1957, ko so bile s pomočjo združenja steklarjev Jugoslavije in Sklada za kadre zgrajene nove šolske učilnice za praktični pouk in povečane zmogljivosti doma. Tako so bili dani osnovni pogoji za organizacijo pouka v skladu s potrebami gospodarstva. Pri gradnji so veliko pomagali učenci, ki so mnoga dela

opravili sami in tako precej zmanjšali stroške.

Novo šolske delavnice, vključno s trilončno steklarsko pečjo, kjer so učenci izvajali praktični pouk, pa so povzročile nove probleme. Ti so se kazali v izrednem porastu stroškov in povečanih potrebah po novih delavcih. Stara šola, brez šolskih delavnic, je bila kadrovsko siromašna, materialni stroški so bili majhni, poslej pa so močno narasli in to ravno v času, ko so dotedanji financerji odklonili, da bi krili povečane stroške. Takratna steklarska industrija zaradi izredno slabega ekonomskega položaja ni bila zmožna prevzeti novih obveznosti. Tako se je drugič v prvem desetletju šole pojavilo vprašanje nadaljnega delovanja šole. Edina možna pot je bila, da so organizirali praktični pouk tako, da so uporabne izdelke učencev prodali in na ta način pokrili stroške šolanja. V tistem času je bila to revolucionarna odločitev, ki je omogočila nadaljni razvoj šole. Takšna usmeritev je bila tudi edino pravilna, saj je izboljšala učno-vzgojne smotre in cilje ter postavila bodoče steklarje v proizvodno okolje, v katerem so spoznavali resnične in neposredne probleme gospodarjenja in razvijajočega se samoupravljanja. Tako je postala šola resnično življenjska šola in bila za vzgled drugim poklicnim šolam, kako naj se poveže izobraževanje z delom, kar je danes osnova vseh izobraževalnih oblik. Učenci so doraščali hitreje in dosegali so boljše učne rezultate. Šola sama pa je bila prisiljena spremljati razvoj steklarstva in temu primerno prilagajati učno-vzgojni proces. Nov način izobraževanja kadrov za steklarsko industrijo pa ni bil deležen posebne podpore. Posebno kritične so bile nekatere druge poklicne šole, ki so menile, da je takšen način šolanja izkoriščanje mladih. Takšne reakcije so bile razumljive, saj v drugih šolah niso bili pripravljeni na dodatne obremenitve s proizvodno

problematiko. To je bil tudi razlog za večjo fluktuacijo prosvetnih delavcev, kar je povzročalo težave pri organizaciji teoretičnega pouka.

## Proizvodnja stekla za gostinstvo – prava odločitev

Leta 1962 je bila zgrajena še ena trilončena peč. Takšno odločitev so naredile povečane potrebe po izobraževanju in čedalje večji interes kupcev. Precej povečan kolektiv Steklarske šole je peč zgradil z lastnimi sredstvi. S prodajo ni bilo težav, ker je tržišče zelo cenilo naše proizvode. V naslednjih letih je število učencev – steklopihalcev nekoliko upadlo, zato so njihova mesta zasedli absolventi šole. Posledica tega je bila povečana proizvodnja in sprožila vprašanje, kako jo usmeriti, da bo dajala čim boljše rezultate. Do takrat je šola proizvajala steklene izdelke za široko porabo, ki so jih proizvajale tudi druge steklarne, vendar po zelo nizkih cenah, kar nam ni ustrezalo. Čeprav smo nenehno raz-

vijali nove oblike in uvajali nove vrste plemenitenja, so nas vsi hitro posnemali in nekateri tudi nelojalno konkurirali. Zato smo se odločili za proizvodnjo gostinskega stekla, ki ga je tedaj primanjkovalo na tržišču, pa tudi izbira je bila majhna. Razvoj turizma in gradnja novih hotelov sta zahtevala še več tovrstnega stekla, zato je šola s popolnoma novo zasnovano proizvodnjo gostinskega stekla naglo osvojila tržišče. Sodobne oblike, ustreznost kvaliteta in spoštovanje dogovorjenih rokov so prinesla šoli številna priznanja, sloves sodobne in perspektivne steklarne in šole hkrati.

## Rekonstrukcija, modernizacije in nadaljna rast

Sedaj, po 40 letih je Steklarska šola kolektiv, ki zaposluje 275 delavcev ter izobražuje 180 bodočih steklarjev in ustvarja preko 2.800.000.000 celotnega prihodka, od tega s svobodno menjavo dela 9%, ostalo pa s proizvodnjo gostinskega stekla, stekla za široko pora-

bo za domači in tuji trg. Vse težave in stroške boleznih smo preboleli in z zadovoljstvom ugotovljamo, da smo si predvsem z lastnimi rokami ustvarili, kar danes imamo in da je pred nami široko odprta pot k večjim – boljšim usehom. Z zadovoljstvom ugotovljamo, da so absolventi naše šole kljub pomanjkljivemu začetnemu znanju, ki je danes vedno zahtevnejše, v večini primerov dobri delavci in samoupravljanci. V vseh steklarnah širom po Jugoslaviji zavzemajo vidna in odgovorna mesta. Pravo zadovoljstvo je spoznanje, da so se ti mladi ljudje, ki so prišli v šolo pogosto s pomanjkljivim znanjem, usposobili in zrastle v dobre steklarje, zavedne državljane in samoupravljance. To daje šoli novih moči za vlaganje še večjih naporov, da da steklarstvu čim boljši kader. Tem ciljem je namenjena tudi investicija, ki jo bomo izvedli v prihodnjem letu in bo obsegala rekonstrukcijo, modernizacijo in razširitev proizvodnje, predvsem za izboljšanje kvalitete stekla, zmanjšanja porabe energije, znižanja odpadka in povečanja izvoza.

## Nastanek

# Steklarna skozi šest desetletij

**Steklarstvo s svojo več kot šest tisoč let dolgo zgodovino se je na slovenskih tleh pojavilo v osemnajstem stoletju. Ob propadu takrat najbolj znanega beneškega steklarstva so tudi pri nas pričele nastajati majhne steklarske delavnice imenovane »glazute«. Te glazute so gradili predvsem ob vznožjih z gozdom gosto poraslih pobočij, saj jim je les služil kot edino kurivo, istočasno pa so iz njega pridobivali pepeliko, pomembno surovino za izdelavo stekla. Največ takšnih glazut je bilo na Pohorju in Zasavju, poznani pa sta bili tudi glazuti na južni strani Boča in v Jurkloštru, katerih začetki segajo v leto 1788 in sta nekakšni daljni predniki današnje steklarne v Rogaški Slatini.**

Z izkoriščanjem gozdov so tudi te steklarnice propadle ali pa so se selile na druga območja. Podobna usoda je doletela tudi jurkloštersko, katere del je bil leta 1860 preseljen v Hrastnik, drugi pa v Zagorje ob Savi. Ta steklarna v Zagorju je obratovala vse do leta

1928, ko so proizvodnjo v njej popolnoma opustili. Takratni lastniki skoraj vseh steklarn na območju današnje Jugoslavije so pričeli razmišljati o novi steklarni. Pri tem jih je vodila želja po čim večjem dobičku, saj se je pokazalo, da je steklarstvo donosna dejavnost, katere izdelki gredo dobro v promet. Tako je padla odločitev, da bodo novo steklarno zgradili v Rogaški Slatini. Takšno odločitev so sprejeli predvsem zato, ker so ugotovili, da je bilo v okolici Rogaške na razpolago dovolj cenene delovne sile, da je bilo v neposredni bližini več rudnikov premoga, ter da je bila Rogaška že svetovno znano zdravilišče, v katerega so prihajali bogati gostje iz vse Evrope.

Svojo zamisel so pričeli uresničevati leta 1923. Tako je na območju bivše opekarne pričela rasti nova steklarna. 10. januarja 1927. leta so zakurili ogenj v steklarski peči, sedemnajst dni pozneje pa se je pričela redna proizvodnja. Steklarna je zavzemala površino pri-

bližno sedemsto kvadratnih metrov, tvorilo pa jo je šest med seboj več ali manj povezanih objektov. Osrednji objekt je bil objekt talilnic, katerega središče je zavzemala talilna peč z desetimi lonci in kurjena z generatorskim plinom, deset hladilnih peči za ohlajevanje steklenih izdelkov s prostornino po tri kubične metre, peč za predgrevanje loncev in pet bobnastih grelcev za izdelovanje steklenic in vrčev. Kapaciteta talilne peči je znašala 2500 kg steklene mase na dan. Kapaciteti osnovne proizvodnje stekla je bila prilagojena tudi ostala oprema in sicer: dva stroja za rezanje in lomljenje steklenih izdelkov z diamantnima reziloma, dva navpična in deset vodoravnih brusnih strojev v grobi brusilnici,

*V zadnjem desetletju se je število zaposlenih skoraj podvojilo. V posameznih letih je bilo zaposleno naslednje število delavcev.*

1977 leta	1178 zaposlenih
1976 leta	1228 zaposlenih
1979 leta	1238 zaposlenih
1980 leta	1284 zaposlenih
1981 leta	1362 zaposlenih
1982 leta	1419 zaposlenih
1983 leta	1455 zaposlenih
1984 leta	1773 zaposlenih
1985 leta	1944 zaposlenih
1986 leta	2093 zaposlenih

*Izvoz steklarne zadnjih deset let v \$  
povprečna stopnja rasti izvoza  
12,9% letno*

1977	3.977.646 \$
1978	4.943.224 \$
1979	5.970.981 \$
1980	7.003.989 \$
1981	7.531.266 \$
1982	6.515.093 \$
1983	6.324.715 \$
1984	8.037.979 \$
1985	9.480.802 \$
1986	11.512.996 \$
1987 ocena	13.400.000 \$



štirinajst brusnih vreten za fino brušenje, sedem vreten za krtačno poliranje, dva pantografa za slikanje na steklo in druga pripadajoča oprema. V posebnem ločenem objektu je bila mizarska delavnica in lesostrugarna za izdelovanje zabojev in lesenih modelov za pihanje steklenih izdelkov.

V novi steklarni se je zaposlilo okoli 225 delavcev. Čeprav je večina steklarjev in steklobrusilcev prišla iz opuščene steklarne v Zagorju, je na drugih pomožnih delih dobilo delo tudi nekaj domačinov, katerim je delo v domačem okolju dajalo upanje na svetlejšo prihodnost.

Steklarni v Rogaški je že od vsega začetka bila določena zahtevnejša proizvodnja ročno pihanega votlega stekla. Kot je razvidno iz nekaterih podatkov je že leta 1936 proizvajala okoli pet tisoč po obliki in velikosti različnih izdelkov. V pretežni meri so bile zastopane steklenice, vrči, vaze in kozarci v gladki, brušeni ali slikani izvedbi. Svoje proizvode je prodajala izključno doma, že leta 1936 pa je pričela izvažati.

Tako smo že pred vojno prodali na tuje tržišče več kot 50% proizvodnje. Z začetkom vojne se je ta delež občutno zmanjšal in je padel na vsega 30%. Steklarna je svoje izdelke izvažala predvsem v Italijo, Švico, Francijo, Anglijo, Avstrijo, Grčijo, Turčijo in Ameriko.

### Med NOB

V svojem prvotnem obsegu je steklarna obratovala vse do začetka druge svetovne vojne, ko se je zaradi odhoda delavcev v partizane, velikega števila internirancev in izseljencev proizvodnja bistveno zmanjšala. Proizvajalo se je v glavnem še za potrebe nemške vojske. Ker je tako steklarna posredno podpirala okupatorja je bila sprejeta odločitev, da se nadaljnja proizvodnja onemogoči. V noči iz 16. na 17. september 1944 je XV. Šerčerjeva brigada napadla steklarno.

Brigada je vdrla skozi glavni vhod in zažgala več poslopij v katerih so bila v glavnem skladišča. Čeprav ogenj ni poškodoval same peči so jo bili prisiljeni ugasniti. Tako je pač prenehala

obratovati medtem, ko so brusilci še nadaljevali z delom.

### Po osvoboditvi

Po vojni se je zbralo približno osemdeset delavcev kateri so z lastnimi močmi in znanjem ter z udarniškim delom pričeli z obnovo Steklarne. Pri tem sta jim bili v veliko pomoč Steklarna Hrastnik in Straža, kateri sta jim odstopili nujno potrebni material. Največji problem je bila oskrba s premogom, saj so rudniki premoga v Rogaški med tem prenehali obratovati. Ko je slednjic takratno ministrstvo za industrijo odobrilo potrebne količine premoga je obnovljena Steklarna 9. septembra 1945 pričela ponovno obratovati.

Upravno je bila Steklarna po osvoboditvi združena s hrastniško in je tvorila le poseben obrat. Samostojna je postala 1. julija 1947 in dobila naziv Slovenska tovarna stekla v Rogaški Slatini. Po smrti Borisa Kidriča se je leta 1953 preimenovala v Steklarno »Boris Kidrič« Rogaška Slatina.

Obstoječe Steklarne niso proizvajale zadostnih količin votlega stekla, nekaterih vrst stekla pa sploh niso proizvajale in ga je bilo zato potrebno uvažati. Že s prvo petletko je bilo določeno, da je potrebno povečati proizvodnjo stekla. Tako so se pričele graditi nove steklarne, obstoječe pa so večale svoje kapacitete.

Glede na povedano se je v Rogaški že leta 1948 pričelo v nadaljevanju prve peči z gradnjo nove talilniške hale. Hala, ki je po velikosti bistveno večja od prve, je bila dokončana 1950. leta, še istega leta pa je pričela obratovati tudi nova talilna peč z dvanajstimi lonci. Ob koncu istega leta smo opravili

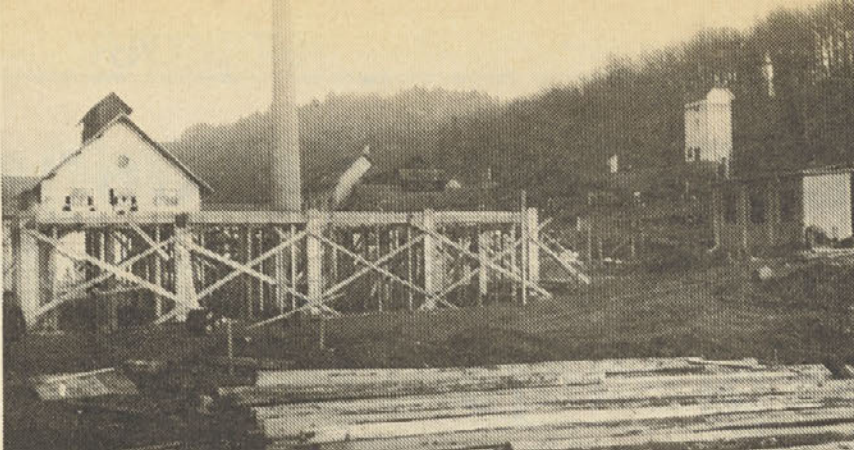
Količina proizvodnje		KG	
leto	kg	kristalin	kristal
1977	1.371.696	564.352	807.344
1978	1.240.869	533.431	707.438
1979	1.128.699	568.747	559.952
1980	1.204.513	586.342	618.171
1981	1.254.368	634.658	619.710
1982	1.409.907	643.330	766.577
1983	1.387.283	487.543	899.740
1984	1.484.217	455.584	1.028.633
1985	1.751.537	385.762	1.631.431
1986	2.305.544	674.113	1.631.431

tudi remont prve peči. Tako je bilo v Steklarni skupaj dvajset loncev, kar je pomenilo povečanje kapacitet za 120%, število zaposlenih pa je naraslo na več kot šeststo. Vzporedno z gradnjo nove talilne hale, je bil v celoti obnovljen tudi oddelek za grobo in fino brušenje ter ostali pomožni obrati. Število brusnih vreten se je povečalo na petintrideset. V isti hali je bilo prostora še za eno talilno peč, katera je bila zgrajena leta 1959. Konec leta 1963 je pričela poskusno obratovati naslednja peč, ki je v letu 1964 že dajala maksimalno proizvodnjo.

Naslednje pomembno obdobje v razvoju Steklarne pomeni leto 1974. V tem letu je bila zgrajena nova avtomatska zmesarna z ustreznimi silosi za skladiščenje surovin in brusilnica z novo sodobno kislinsko polirnico. V Kozjem je pričela obratovati brusilnica s petdesetimi brusilnimi vreteni in ustreznimi pomožnimi prostori, kar je pomenilo za sam kraj kot njeno okolično veliko pridobitev.

### Steklarne danes

Največji korak in prelomnico v tehnološki podobi Steklarne pomeni prav gotovo v letu 1985 zaključena investicija. Tudi med steklarskim kolektivom je prevladalo spoznanje, da lovljenje tehnološkega koraka z razvitim svetom pomeni edino pot v boljšo prihodnost. Zato smo se ob povečanju kapacitet odločili tudi za temeljito mo-



Začetek gradnje nove proizvodne hale leta 1948.

dernizacijo obstoječe proizvodnje. S to investicijo so bili do takrat izključno ročnega načina proizvodnje uvedeni avtomatizirani tehnološki postopki, zgrajena plinska in električna kadna peč za taljenje stekla z dvema proizvodnima linijama za proizvodnjo piha-nih in stiskanih steklenih izdelkov, novi prostori z ustrežno opremo za brušenje in poliranje ter skladiščenje izdelkov. Pomembna pridobitev je tudi uvedba zemeljskega plina, ki je zamenjal mnogo dražje in pogosto nekvolitno tekoče gorivo. Z vsemi posegi so se izboljšali delovni pogoji, proizvodnja brušenega kristalnega stekla pa se je podvojila. Zaposlilo se je skoraj petsto novih delavcev.

Z nenehnim posodabljanjem proizvodnje, sodobnim oblikovanjem, zlasti pa še veliki skrbi za visoko kakovost izdelkov je Steklarna sposobna ponuditi vse, kar lahko ponudi tovrstna proizvodnja in kar išče svetovno tržišče. Prav zaradi navedenega se blagovna znamka »Rogaška« v svetu vedno bolj uveljavlja in postaja ime za kakovostne steklene izdelke.

Danes je v Steklarni zaposleno 2190 delavcev, ki so organizirani v osmih temeljnih organizacijah in delovni skupnosti skupnih služb. Razen v Rogaški so TOZD organizirane še v Kozjem ter Vrgorcu in Karđeljevem, ki sta se 1983 združili v Steklarno. V šestdesetih letih svojega obstoja je tako Steklarna prerasla v največjo delovno organizacijo v občini, z njenim družbe-

nim planom pa je opredeljena kot nosilka nadaljnega gospodarskega razvoja občine na področju industrije.

Vzporedno s samim tehnološkim razvojem je bilo veliko narejenega tudi na področju izboljšanja družbenega standarda zaposlenih. Tako je bilo zgrajenih dvestoštirideset družbenih stanovanj, sedemnajst počitniških hišic z vsem potrebnim udobjem, preko štiristopetdeset delavcev pa si je ob pomoči delovne organizacije zgradilo lastne domove. Velik delež Steklarne je tudi pri urejanju krajevnih zadev zlasti še na področju komunale, zdravstva, šolstva, kulture in telesne kulture ter nekaterih društev, katerih delavnice bi bilo brez pomoči Steklarne močno okrnjeno ali celo onemogočeno.

Povprečna starost članov našega kolektiva je 31. 12. 1986 leta znašala 29,1 leto.

Sicer pa je bilo od skupnega števila zaposlenih po posameznih kategorijah stanje naslednje:

15-20 let	461 delavcev
21-25 let	428 delavcev
26-30 let	365 delavcev
31-35 let	263 delavcev
36-40 let	205 delavcev
41-45 let	183 delavcev
46-50 let	124 delavcev
51-55 let	46 delavcev
56-60 let	12 delavcev
nad 60 let	2 delavca

Na dan 31. 10. 1987 je bilo zaposlenih skupaj 2190 delavcev. Od tega po posameznih tozdih:

Osnovna izdelava	559
Dodelava	190
Kristal	647
Dekor Kozje	230
Servisna dejavnost	97
Delavska restavracija	29
Dalmacijakristal	114
Tehnokristal	99
DSSS	225
Skupaj	2190

## Program prireditvev ob 60-letnici Steklarne in 40-letnici Steklarske šole

20. 11. 1987      Otvoritev razstave steklenih izdelkov ob 60-letnici Steklarne in 40-letnici Steklarske šole v Muzeju grafike v Rogaški Slatini ob 19.30.
28. 11. 1987      Svečana proslava v Zdraviliški dvorani ob 16. uri ob 60-letnici Steklarne in 40-letnici Steklarske šole.
- Po proslavi ogled razstave steklenih izdelkov in družabno srečanje s pričetkom ob 19. uri.
29. 11. 1987      Tradicionalno srečanje upokojevcv Steklarne v Steklarni s pričetkom ob 15. uri.

# Dolgoletna direktorja obeh steklarskih kolektivov o prehojeni poti

Vojo Djinovski in Vlado Tkavc sta dolga leta vodila in usmerjala razvoj Steklarne in Steklarske šole. Gotovo vas bo zanimalo kakšna sta njuna pogleda na prehojeno pot in kaj menita o perspektivi tovrstne proizvodje in izobraževanja.

Vojo Djinovski

KLJUB  
KRIZNIM  
TRENUTKOM  
NENEHNO  
V VZPONU



Leta 1983 upokojeni dolgoletni direktor Steklarne je bil v naši delovni organizaciji zaposlen sedemintrideset let, od tega sedemindvajset let kot direktor. V Rogaško je prišel 1947. leta iz Pančeva, kjer je delal tri mesece. Do 1956 leta je bil tehnični vodja, od takrat dalje pa direktor. Gotovo je on eden tistih, ki lahko pove marsikaj zanimivega o razvoju naše delovne organizacije, njenih uspehih in pomembnih prelomnih trenutkih.

– *Kako je bilo v Steklarni tista prva povojna leta?*

Kolektiv je štel nekaj čez dvesto zaposlenih, imel eno deset lončno peč, bili smo brez tekoče vode in sanitarij. Kristal smo proizvajali z enim loncem, ostalo je bilo pa navadno steklo. 1949. leta smo zopet začeli z izvozom, takrat je naše prvo izvozno tržišče bilo Ciper in Egipt, konec 1949. leta smo pa zopet začeli z izvozom v ZDA, k našemu najstarejšemu tujemu kupcu – firmi Macy.

Plan je bil takrat postavljen od zgoraj – postavila ga je generalna direkcija za steklo v Beogradu. Ker je bil postavljen visoko in to v kilogramih, smo

proizvajali veliko težjih artiklov kot so vrči. To so bila leta udarništa, ko smo delali mnogo nedelj. Že leta 1950–51 je nastopila prva kriza v prodaji. Pomagali smo si s proizvodnjo servisov za turško in belo kavo iz opalnega ognjeodpornega barvnega stekla, kasneje tudi s proizvodnjo svetil. Takrat je na tržišču namreč vladalo pomanjkanje kvalitetnega porcelana in naši servisi iz tako imenovanega »kvaziporcelana« so bili dobro sprejeti. Že takrat smo spoznali, da je za tovrstno proizvodnjo pomembna izvozna usmeritev.

– *Kdaj in zakaj je prišlo do izgradnje novih kapacitet?*

Naša izvozna prizadevanja so večje sadove obrodile že leta 1952 in 1953, ko smo začeli z izvozom v Veliko Britanijo. Za to tržišče smo proizvajali gostinsko steklo in serije so postale vse večje. Kar 80% proizvodnje je šlo v izvoz. Spominjam se, da je bilo naročenih kar 800.000 kosov šampanjke z imenom Sandy. Kosovna proizvodnja je bila tista leta izredno visoka. Delali smo tudi po deset ur dnevno in posamezne steklarske brigade so naredile tudi po 1500 do 1600 dobrih kelihov.

Takšno rast nam je v precejšnji meri omogočil dokaj konstanten dotok steklarskih kadrov iz Steklarske šole, tako da s popolnjevanjem steklarskih delavnic nismo imeli večjih težav. Rabili smo približno tri leta, da se je peč popolnoma uredila in bila v celoti usposobljena za izvozno proizvodnjo.

– *Kateri so bili po vašem mnenju nadaljnji prelomni trenutki v razvoju Steklarne?*

1956. leta je bil svetovni steklarski kongres. Takrat se je dokončno utrdilo spoznanje, da se v steklarstvu strojna proizvodnja izpopolnjuje in da se ločuje od ročne proizvodnje. Po nekaj letih res izredno uspešnega izvoza v Veliko Britanijo in kasneje prav tako gostinskega stekla predvsem v ZRN, so začele nastopati prve težave. Strojna proizvodnja je postala vse uspešnejša in bolj konkurenčna. Zato smo bili počasi prisiljeni razmišljati o preusmeritvi s področja gostinskega stekla in o začetku izvoza kristala. No nekaj pred šestdeset letom smo s firmo Macy skupaj razvili serijo iz svinčenega stekla z imenom Gallia. To je bila modifikacija serije ene najbolj priznanih sve-



tovnih steklar - firme Baccarat. Tako obliko kot desen smo prilagodili našim proizvodnim možnostim. A takrat se je postavilo vprašanje - kdo bo vse to zbrusil? Brusilcev smo imeli namreč malo in ta poklic je bil izključno domena moških. Vendar nam je uspelo, da smo v vrste brusilcev vključili vse večje število žensk, ki danes v tem poklicu že predstavljajo večino. Proizvodnja kristala je nato rasla iz leta v leto, prav tako pa tudi izvoz. Izdelovali smo nove modifikacije serije Gallia, pa tudi povsem nove izdelke in desene.

Kot sem že omenil, smo se potem, ko nas je v Veliki Britaniji začela izpodrivati strojna proizvodnja, preusmerili na nemško tržišče prav tako s proizvodnjo gostinskega stekla. To so bila zadnja leta izredno velikih naročil za posamezne artikle - kelihe za konjak in kozarce ter vrče za pivo. A z usihanjem teh naročil smo se zaradi dobrih steklarjev lahko preusmerili na tržišče ZDA in tja prodajali vse več kristalina pa tudi svinčenega stekla.

Prav ta velika prilagodljivost in širina našega proizvodnega programa, v katerem je vse pomembnejše mesto

dobivala proizvodnja kristala, nam je omogočila, da smo se vedno nekako uspeli izogniti vsem kriznim trenutkom.

*- Večkrat omenjate krizne trenutke in težave?*

Ker je bila Steklarna že od nekdaj, še pred vojno, tradicionalno usmerjena tudi v izvoz, je občutila vse krize na svetovnih tržiščih, pa naj so bile te posledice splošne krize, razvoja novih tehnologij ali zapiranja posameznih tržišč. Približno vsakih osem do deset let smo bili priča takšnim kriznim obdobjem, a smo vedno izšli kot zmagovalci.

Še najtežje je bilo 1963. leta po atentatu na Kenedija. Takrat je v Ameriki vladala prava histerija antikomunizma in delili so lističe, s katerimi so zahtevali, naj ne kupujejo blaga iz komunističnih dežel. No takrat smo bili v ZDA in predsednik firme Macy - našega največjega tujega kupca, je dal zagotovilo, da bodo še naprej kupovali naše blago. Tistega leta je izvoz v ZDA upadel od 0,9 na samo 0,2 milijona dolarjev.

*- Kdaj so nastopili naslednji mejniki v razvoju Steklarne?*

Gotovo je bilo takrat, ko smo zgradili brusilnico v Kozjem, ki je bila naš prvi dislocirani obrat. Mislim, da so bile nadaljnje usmeritve s pripojitvijo dveh dalmatinskih brusilnic dobre poslovne odločitve.

Gotovo pa so investicije realizirane v letih 1984 - 1985 popolnoma spremenile podobo Steklarne. Menim, da ima kombinacija strojnega in ročnega dela lepo perspektivo.

*- Kaj menite o bodočnosti tovrstne steklarske proizvodnje?*

Prepričan sem, da bo kvalitetni izdelek ročne izdelave vedno našel svoje mesto na tržišču, predvsem ker je tovrstne proizvodnje v svetu vse manj. A poslovati v današnjih časih pri takšni inflaciji in svetovni denarni krizi gotovo ni lahko. Pričakujemo lahko, da bodo za dobro izvozno usmerjeno proizvodnjo zopet nastopili boljši časi, takšni kot so veljali v letih od 82 do 85.

Ob tej priložnosti čestitam kolektivu ta pomemben jubilej in vam želim še vnaprej obilo uspehov.

Vlado Tkavc

## ŠOLA JE USPEŠNA IZOBRAŽEVALNA USTANOVA IN PROIZVAJALKA STEKLA



Vlado Tkavc, dipl. ing. kemije in dolgoletni direktor Steklarske šole je gotovo v veliki meri vplival na razvojno pot edine vzgojnoizobraževalne ustanove v Jugoslaviji, ki je z leti postala tudi vzorna in pravilno naravnana proizvodna enota. Gotovo vas bo zanimalo nekaj njegovih misli o prehojeni poti ter nadaljnji perspektivi steklarske šole kot izobraževalne in proizvodne delovne organizacije.

*- Kdaj ste se zaposlili v Steklarski šoli?*

V šolo sem prišel decembra leta 1959 iz Steklarne »BK« z dekretom okrajne-

ga ljudskega odbora potem, ko se je dotedanji direktor tov. Gorišek upokojil. Takrat se je pokazala potreba po strokovnem človeku, ki bi znal voditi praktični pouk na novozgrajeni steklarski peči, pa tudi sicer voditi proizvodnjo.

Do leta 1957 je šola izredno težko delovala, saj ni imela svojih učilnic za praktični pouk, pa tudi nastavitveni prostori in učilnice za praktični pouk so bile skromne. Od splošnega združenja in Steklarne smo dobili določena sredstva za praktični pouk in ureditev učilnic in domskih prostorov. Ta sred-

stva so bila s pridom izkoriščena. Učencev in interesentov za ta poklic je bilo več, kot jih je šola lahko sprejela.

Pokazalo se je, da je izvajanje praktičnega puka zelo draga zadeva, še posebej takrat, ko nam je okrajni ljudski odbor ukinil vso pomoč, češ da je šola pri Steklarni in da ta skrbi zanjo.

V tistem času sem prevzel vodstvo in najpomembnejše je bilo zagotoviti sredstva za redno poslovanje. Porajala se je ideja o sožitju oziroma možnosti sožitja pouka in proizvodnje, kar smo kasneje uspeli zadovoljivo urediti. Tako je šola šla svojstveno pot in si

ustvarila solidno ime tako na področju izobraževanja, kot na področju proizvodnje.

– *Gotovo vse to ni teklo enostavno in gladko?*

Prav gotovo da ne. Bilo je precej težkih trenutkov, pa tudi velikih zadovoljstev, ko smo postopoma a z gotovostjo realizirali načrte, ki so bili včasih zelo ambiciozni.

Škoda, da nismo realizirali vsega, kar smo želeli, čeprav je bilo marsikaj možno doseči. Želeli smo šolo dvigniti na višjo raven, da bi postala res pravi center strokovnega izobraževanja jugoslovanskih kadrov za vse strokovne ravni. V šestdesetih letih smo sicer res izobraževali kadre za skoraj vse jugoslovanske steklarne, vendar le na nivoju kvalificiranih delavcev. Ko smo kasneje izrazili željo, da bi izobraževali tudi steklarske tehnike, se je zapletlo najprej pri denarju, pa tudi zaradi nerazumljivo majhnega odziva steklarn za te kadre. Kasneje smo sicer organizirali izobraževanje tehnikov ob delu, a samo za eno generacijo. Ti programi za višje stopnje strokovnosti ostajajo še vnaprej aktualni.

– *Kakšna je po vašem mnenju povezava med izredno slabim gospodarskim položajem jugoslovanske industrije in strokovno usposobljenostjo?*

Ravno ta nezainteresiranost steklarn za strokovne srednje in višje profile kadrov, kot sem jo že omenil, ima po mojem mnenju velik vpliv na nezavidljiv položaj steklarske industrije. To še toliko bolj velja danes, ko znanje, ob zelo hitrem razvoju tehnologije hitro zastara. Mislim, da se je že tisto prvo občutno zmanjševanje dotoka učencev v steklarsko šolo vsem maščevalo. Nesposobnost, da bi se prilagajali zahtevam trga, visoki stroški in preskromen razvoj – vse to je posledica pomanjkanja ustreznih kadrov.

– *Kako je bila prehojena pot do tega, da je steklarska šola danes uveljavljeni proizvajalec?*

V začetku je bila proizvodnja skromna. Proizvedli smo pač toliko, kolikor so izdelali učenci pri praktičnem pouku. Kasneje ko pa smo zgradili novo steklarsko peč in organizirali delo s stalno zaposlenimi, se je kvaliteta naglo popravljala. Od enostavnega sortimenta, ki smo ga delno brusili in slikali in je bil podoben sortimentu ostalih steklarn, smo se preusmerili v proizvodnjo stekla za gostinstvo, po katerem je bilo, ob razvijajočem se turizmu, povpraševanje res veliko.

Vendar moram opozoriti, da so ostale steklarne na šole gledale vse preveč-



Krožnik z gravuro, ki predstavlja steklarske poklice in ročno delo po zamisli A. Zupana.

krat le kot na konkurenta in da je prihajalo do nelojalnega konkuriranja in zbivanja cen, ki ni bilo nikomur v prid. Menim, da smo tudi zaradi tega steklarji v slabšem položaju, kot bi lahko bili.

– *Pri tem razgovoru se gotovo ne moremo izogniti odnosom Steklarska šola – Steklarna in vprašanju kako to, da ni prišlo do združitve teh dveh kolektivov?*

Vseskozi me je vodila želja, da bi s Steklarno ustvarili še boljše odnose. Želeli smo, da bi prišlo do nekaterih oblik sodelovanja, ki bi omogočile hitrejši razvoj obema kolektivoma, toda na žalost te naše želje niso bile vedno dobro sprejete ali pa slabo tolmačene. Pubude so se razvile v smeri skupnega delovanja na trgu, na področju tehnologije, oblikovanja in razvoja. Toda nikoli ni bilo dovolj časa, da bi resno pristopili k razgovoru, močan vpliv je pa imelo mnenje posameznikov, ki za takšne pubude niso želeli niti slišati. Pustimo to razmišljanje o tem, zakaj se nismo uspeli bolj zblížati. Menim, da je v sedanjem položaju polno novih razlogov, ki to vprašanje postavljajo v ospredje, da bo o tem slej ko prej potrebne spregovoriti.

Steklarne se je izredno uveljavila na zunanjih tržiščih in ima vse pogoje za nadaljnjo uspešno nastopanje na tujih tržiščih. Steklarska šola pa se je uveljavila na domačem tržišču, predvsem s ponudbo gostinskega stekla. Logično bi bilo, da bi se te kapacitete združile, ker bi lahko na ta način bolje obvladali razvojno področje, tehnološko področje pa tudi področje trženja.

Tudi možnosti šole na izobraževalnem področju je potrebno močneje izkoristiti predvsem na najrazličnejše oblike dopolnilnega izobraževanja obstoječih kadrov, ter tako omogočiti doseganje še boljših proizvodnih rezultatov.

– *Kaj bi še želeli povedati?*

Lepi spomini me vežejo na čase, ki sem jih preživel v Steklarski šoli. Kljub temu, da so mi posamezniki marsikdaj povzročili grenke trenutke, se to ne da primerjati z zadovoljstvom, ki ga čutim ob tem, da je tudi del mojega dela vložena v sedanjo podobo šole kot uspešne vzgojnoizobraževalne in proizvodne organizacije. Ob tej priložnosti želim kolektivu Steklarske šole mnogo uspehov v bodočem razvoju, enako tudi kolektivu Steklarne.

Pogovor z našimi sodelavci

# Steklarstvo so predvsem ljudje!

V redkokateri proizvodnji so tako kot v ročno delo usmerjeni steklarski industriji pomembni ljudje, njihovo strokovno znanje, čut do stekla in tradicija. Predstavljamo vam nekdanje, sedanje in bodoče delavce – steklarje na katerih je temeljil razvoj obeh kolektivov in ki so tudi v bodoče najpomembnejši člen razvoja. Žal nam prostor ne dopušča, da bi predstavili še koga, tudi druge profile, a upam, da nam tega ne bodo šteli v zlo.

Karel Pance, eden najstarejših upokojenecv Steklarne

## BILI SMO KOT VELIKA DRUŽINA



Ko smo se vprašali, kdo bi nam lahko povedal kar največ o predvojni Steklarni in začetkih njenega dela, življenjskem in delovnem utripu med steklarji tistega časa, smo ugotovili, da bi bil najprimernejši Karel Pance. Rodil se je 1912 leta v Zagorju ob Savi in v Steklarni v Zagorju začel delati še kot mlad fantič 1926. leta. Leta 1928 se je vsa družina z očetom, ki je bil topilničar, preselila v Rogaško Slatino, kjer je leta 1927 začela z delom novozgrajena Steklarna. Karel ima neverjetno dober spomin, saj se natančno spominja vseh mojstrov in pomočnikov po imenih, pa tudi ostalih delavcev. Spominja se mnogih izdelkov, njihovih imen in kupcev. Bil je izredno dober izdelovalec šablon in je med pogovorom po spominu s škarjami izrezal šablone treh serij kelihov. Kot poslovodja je bil pravičen, strog in spoštovan. Ljubeznivo se je odzval vabilu za pogovor.

– Ali lahko na kratko predstavite vašo življenjsko in delovno pot?

Leta 1928 smo se preselili v Rogaško Slatino, ker so v Zagorju zaprli steklarstvo. Delniška družba Zedinjene tovarne stekla je imela v lasti ali upravljanju še steklarne v Straži, Hrastniku in Paraččinu. V novi Steklarni smo našli delo oče, brat, sestra in jaz. Le kratek čas sem delal kot steklar, nato sem izdeloval šablone in se učil za poslovodjo. Moj oče Ivan Pance je bil topilničar pa tudi moj stari oče Venčeslav Bauer je

bil steklar. Večina mojstrov steklopihalcev in pomočnikov, kot tudi brusilcev se je torej priselilo iz Zagorja in tako Rogaška Steklarna na nek način nadaljuje tradicijo Zagorske Steklarne. Največji del delovne dobe sem delal kot poslovodja in sicer vse do upokojitve leta 1969.

– Kako je bila takrat organizirana steklarna in koliko delavcev je zaposlovala?

Vsega skupaj nas je bilo zaposlenih približno dvesto sedemdeset. Tudi ostali strokovni kader – lesostrugarji, stekloslikarji in drugi so prišli iz Zagorja. V kriznih letih 1930–1934 smo delali le po šest mesecev na leto. Proizvajali smo najrazličnejše steklene izdelke iz navadnega stekla, barvnega stekla in kasneje tudi iz kristala. Za poslikano steklo je bila steklena zmes nekoliko kvalitetnejša. Še danes se spominjam recepture za navadno steklo, ki smo mu rekli »potasch glas«. Ta je bila naslednja: 75 kg kremenčevega peska, 26 kg sode, 12 kg marmorja in 1/2 kg glauber soli. Za razbarvilo smo dodajali malo arzenika in niklja, včasih pa tudi kakšno drugo sestavino.

Steklarna je imela eno steklarsko peč z nekaj več kot osemdeset zaposlenimi ter oddelke dodelave s pakiranjem, stekloslikarijo, dekor brusilnico, pa tudi vse druge potrebne službe. Glavni utrip je steklarni dajala peč, saj se je prodalo največ gladkega stekla.

– Se spominjate kdaj se je začel izdelovati kristal in koliko je Steklarna že takrat delala za izvoz?

Kristal smo začeli izdelovati leta 1938. Izdelovala ga je le ena brigada in še to le pol meseca. Občutneje smo za izvoz začeli delati leta 1934, po veliki krizi. Izvažali smo v Italijo, Švico, Anglijo in ZDA. Vsa leta do vojne smo potem zelo veliko izvažali v ZDA, kjer je bil takrat naš največji kupec Macy.

Vseskozi smo velik poudarek dajali kvaliteti. Vodilo takratnega vodstva Steklarne je bilo: malo, ampak dobro. Torej delati zahtevne artikule v malih serijah in kvalitetno. Spominjam se, da so običajni odpadki od izdelanih do vskladiščenih kosov bili med 5% do največ 20%. Steklarsko brigado so sestavljali mojster, pomočnik, nabiralec dna, dva krogljarja, stiskalec in odnašalec. Plačani so bili po učinku. Delalo se je učinkovito osem ur.

– Kako so steklarji takrat živeli?

Večina mojstrov in ostalega strokovnega kadra je stanovala v steklarskem bloku zraven steklarne. Tudi mi smo živeli tam. Stanovanja so bila brezplačna, prav tako elektrika in ogrevanje. V bloku smo se vsi poznali in živeli kot velika družina. Podobno je bilo tudi v Steklarni.

Steklarji so za takratne razmere res dobro zaslužili – v štirinajstih dneh so dobri mojstri zaslužili tudi po 1500 in več dinarjev. Naj za ilustracijo nave-

dem, da je stal 1 kg kruha 2 din, 1 l vina v gostilni 5 din, 1 kg mesa od 6 do 7 din, moška obleka od 400 do 600 din itd. Zaslužki so bili kar v redu, vendar so bile razlike med posameznimi delavci precejšnje.

Vendar si je bilo potrebno plače tudi izboriti. Na Vidov dan leta 1928 smo vsi delavci Zedinjenih tovarn stekla začeli večmesečni štrajk zaradi nizkih OD. In uspeli smo, saj so nam plače občutno dvignili.

*– Česa se posebej radi spominjate iz tistih časov?*

Rad se spominjam razgibanega kulturnega življenja – imeli smo tamburaško skupino, dramsko skupino, pevski zbor in kasneje tudi godbo na pihala. Na vaje smo hodili res z zadovoljstvom, radi smo se družili. Če je kdo zamudil na vaje je moral prispevati v skupno blagajno.

Včasih smo se med seboj zaradi obnesnosti spoprijeli fantje s Hrvaške

strani in Štajerci, kot so nam rekli, a že naslednji dan smo bili največji prijatelji.

Življenje je bilo umirjeno in kljub težkim letom, ko nam je primanjkovalo dela in takrat, ko smo štrajkali, smo kar dobro živeli.

Ta del Rogaške oziroma Tržišče je bil takrat res redko naseljen in ko ga pogledaš danes, skoraj ne moreš verjeti, da se je vse tako spremenilo.

*– Kako je bilo med vojno?*

Leta 1942 je bilo aretiranih okoli sedemdeset najzavednejših delavcev Steklarne. Odpeljali so jih v Celje v Stari pisker in mnoge so ustrelili. Tudi mojega brata. Za družine, iz katerih so koga izmed članov ustrelili v Rogaški ni bilo več obstanka. Mnoge družine so izselili ali izgnali v taborišča. Midva z očetom sva večji del vojne preživeli v Obersdorfu v Avstriji, v izgnanstvu.

6. septembra 1944 so partizani požgali Steklarno, ki je z delom začela zopet septembra 1945. Od začetka je bilo res veliko težav z obnovo, preskrbo surovin pa tudi s kadri. A nato so se zadeve začele urejati in Steklarna se je hitro razvijala.

*– Kakšni so vaši stiki s Steklarno danes?*

Vedno se udeležujem tradicionalnih srečanj upokojencev 29. novembra. Iz Steklarja pa razberem kaj se novega dogaja v Steklarni. Ko smo pred dvema letoma imeli upokojenci tradicionalno srečanje v novozgrajenih obratih Steklarne, se nam je tistim, ki se spominjamo stare majhne Steklarne kar stožilo. Po drugi strani smo pa ponosni, da je Steklarna postala tako veliko podjetje.

Naj zaželim Steklarni in vsem zaposlenim tudi v bodoče veliko uspehov in zadovoljstva.

Anton Mrkša – pomočnik steklopihalec

## TRI IZMENE – VEČ STEKLENE TALINE

Pred osemnajstimi leti je v Steklarni začel delati mlad fant iz Rjavice – Anton Mrkša. Tako kot njegov brat, ki je delal v Steklarski šoli se je odločil za steklarski poklic. Ker je med osnovnim šolanjem zaradi poškodbe noge izgubil eno leto, se je odločil, da se bo takoj zaposlil. Na sprejem v delovno razmerje je moral čakati skoraj celo leto. Začel je tako kot večina mladih – kot stiskalec in odnašalec, a že po osmih mesecih je postal krogličar. To delo je opravljal skoraj deset let, zadnjih sedem let je pa pomočnik steklopihalec.

*– Kako je bilo tisto leto, ko si začel delati?*

Spominjam se, da smo takrat v poletnih mesecih začeli delati zjutraj ob štirih. Za nas mlade je bilo vstajanje včasih res težko. Mladih nas je bilo veliko in vsi smo se trudili, da bi kar se da hitro prišli naprej. Zjutraj smo prihajali tudi po eno uro prej v službo in

se učili pihati kroglice in nabirati steklo. Danes med mladimi ni več takšnega interesa, kar je po svoje razumljivo, saj se je v zadnjih dvajsetih letih marsikaj spremenilo. Delati sem začel na III. peči, ko smo na njej talili še kristalin steklo.

*– Se je od takrat delo pri pečeh in pogoji dela spremenili?*

Samo delo se ni kaj prida spremenilo, saj je tehnika dela enaka. Pogoji dela pa so vendarle nekoliko boljši – več je prostora pri deloviščih, na voljo so nam pripomočki za vrtenje pip, tako da je delo nekoliko lažje. A v poletnih mesecih je še vedno hudičevo vroče, še posebej kadar delamo na kadni peči v popoldanski izmeni. Novost je tudi nočno delo pri pečeh za steklopihalce. Ponoči ni najtežje samo delo, ampak precej trpijo živci. Dnevno spanje ni enako nočnemu. Pohvalim pa lahko to, da imamo ponoči tople malice. Velika pridobitev za Ste-

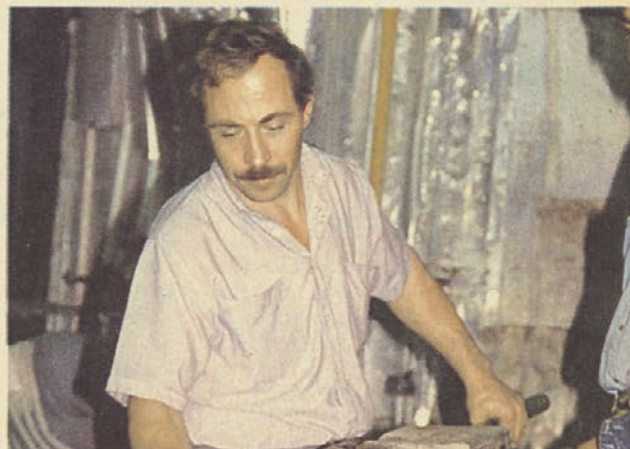
klarno so tudi avtobusi saj sem prepričan, da če teh ne bi bilo, ne bi imeli pri pečeh toliko mladih fantov iz oddaljenih krajev – največ s Hrvaškega.

*– Plinska kadna peč je gotovo prinesla precej novosti. Kako jo ocenjujete vi steklarji?*

Steklo je na tej peči gotovo kvalitetnejše, bolj čisto in enakomerno stopljeno. Omogočeno je delo v treh izmenah, kar steklopihalci nismo sprejeli ravno z navdušenjem, na voljo je precej več steklene taline. Če k temu dodamo še to, da porabimo na njej za taljenje glede na količino stekla, ki jo da manj energije, potem je to bila vsekakor dobra naložba. Če bi imeli še eno takšno za kristal in eno za kristalin, bi lahko ugasnili katero starih lončenih peči.

*– Sortiment se je zadnja leta precej spremenil. Kaj to pomeni za vas pihalce?*

Število različnih artiklov je danes



veliko večje kot pred leti. Dosti več je v proizvodnji težkih artiklov, ki zahtevajo več fizične moči. Menjave artiklov so pogostejše in to gotovo vpliva na naše izplete. Če gre za čisto nov artikel je potrebno kar nekaj časa, da se proizvodnja popolnoma osvoji in vpelje. Za zahtevnejše in težje artikle tudi po teden in več dni.

– *Delal si na kristalinu in kristalu. Kakšna je razlika?*

Mislím, da kar se zahtevnosti in natančnosti dela tiče in bistvenih razlik. Tempo dela je pri kristalinu hitrejši, pri kristalu pa nekoliko počasnejši, zaradi tega, ker se svinčeno steklo počasneje ohlaja. Zato pa pri kristalu proizvajamo dosti več težkih in velikih artiklov.

– *Kaj meniš o nagrajevanju in kvaliteti?*

Normativi so danes dosti bolj napeti kot so bili svoj čas. Preveč se gleda na količino in manj kot včasih na kvaliteto, ki je bila včasih tudi boljše nagajena. Zagotovo bi bilo boljše, če bi se delalo nekoliko bolj počasi in da bi sami bolj pazili na kakovost. Pravzaprav pa tempo dela v precejšnji meri narekuje velikost artikla in njegovo hlajenje. Izredno važno za kvaliteto delo je, da je cela sestava brigade v redu in da delamo usklajeno.

Razmerja med posamezniki znotraj brigade mislim, da so ustrezna, naši osebni dohodki v Steklarni pa so trenutno bolj skromni.

– *Kaj vas steklarje moti, glede na*

*to, da se je Steklarna zadnja leta tako povečala?*

Dosti je takih, ki hodijo sem in tja, kot da nimajo pravega dela in ne vedo kaj bi. Pri nas je pa tako, da če nimaš zamenjave še na WC ne moreš. Malo več reda v Steklarni gotovo ne bi škodilo.

– *Kaj počneš v prostem času?*

Tega ni ravno veliko. Trudim se, da bi z ženo dokončala gradnjo hiše, ki gre ob tej draginji vse skupaj bolj počasi. Lepo bi bilo, če bi bili krediti v Steklarni, a letos ni bilo nič. Mislim, da včasih kar preveč časa porabim za hišo. No, pa tudi družini se mora človek posvetiti. Imava hčerko, ki hodi v prvi razred.

Martina Kubale – steklobrusilka

## PREMALO PRAKTIČNEGA POUKA ZA UČENCE



V Steklarni in vseh njenih tozdih je sedaj skupaj zaposlenih že blizu sedemstopenetdeset steklobrusilcev in steklobrusilk. Prav slednje predstavljajo že preko 70% od skupnega števila zaposlenih. Predstavljamo vam Martino Kubale, ki je Steklarsko šolo končala pred dvajsetimi leti. Osemnajst let je delala v steklobrusilniški brigadi, zadnji dve leti pa je zaposlena v vzorčni delavnici. Je poročena in mati otroka, ki končuje srednjo šolo.

– *Kako vidite primerjavo med 1967. in 1987. letom?*

Gotovo je danes delo steklobrusilke s tistim pred dvajsetimi leti dosti zahtevnejše in bolj naporno. Izredno se je povečalo število desenov, njihova težavnost in zahtevnost, pa tudi sam tempo dela. Izdelki so v povprečju precej težji, več je velikih artiklov – skled, vaz in krožnikov.

– *Kakšni so danes pogoji dela v primerjavi s tistimi pred leti?*

Delavnice so boljše in bolj ogrevane, vendar niso bile funkcionalno zgrajene, saj se jih ne da dobro prezračevati in so v poletnih mesecih zelo vroče. V proizvodnji sedaj uporabljamo precej diamantnih brusnih plošč, s katerimi se dela lažje in hitreje, ven-

dar so po mojem mnenju slabše za zdravje. Kot sem že omenila, je delo tudi fizično dosti težje, kot je bilo. Dosti bolj trpijo roke, pa tudi hrbtenica in cel organizem. Zato je verjetno zadnja leta tudi več okvar živčevja in mišic na rokah.

– *Pred leti so skušali z določenimi oblikami sprostitev vaj preventivno delovati ali ne?*

Namen je gotovo bil dober. Mislim pa, da vse skupaj ni bilo dovolj strokovno in resno pripravljeno.

– *Kaj menite o sistemu nagrajevanja in organizaciji dela?*

Predvsem kar se nagrajevanja brusilk tiče mislim, da smo glede na zahtevnost del, ki jih opravljamo, preslabo nagajane. Res je, da smo v tej naši odstotni udeležbi prišle nekoliko višje, a menim, da to še zdaleč ni dovolj. Tudi to, da je eni izmed vseh uspelo priti do delovnega mesta mojster izmenovodja ne spremeni tega dejstva.

– *Kako bi vi ocenili učence, ki končajo šolo danes, v primerjavi z vašo generacijo?*

Mi smo imeli dosti več prakse kot jo imajo učenci danes, saj smo vsa tri leta šolanja imeli po štiri ure praktičnega pouka dnevno, tudi ob sobotah, ko sicer nismo imeli pouka. Sedaj imajo

učenci dosti manj praktičnega pouka in se težje vključujejo v proizvodnjo, še posebej ob tolikšnem številu oblik in desenov. Vključevanje v delo pa je odvisno od tega koliko znaš, pa tudi od tega v kakšno okolje prideš. Zagotovo je, da rabiš določen čas, da v celoti osvojiš to delo in se vanj vključiš.

– *Koliko je za steklobrusilsko delo potrebno talenta in koliko se da doseči s pridnostjo in učenjem?*

Nekaj talenta in osnovnih sposobnosti je že potrebno imeti. Prav tako je pa pomembno zanimanje za ta poklic, pa tudi volja in pridnost. Vse troje je po mojem enako pomembno, seveda pa je potrebno dovolj prakse.

– *Kaj menite o osebnih dohodkih in o družbenem standardu v Steklarni?*

Trenutno so naši osebni dohodki glede na zahtevnost dela res skromni, še posebej ob tej draginji, ko je iz dneva v dan vse dražje. Spomladi si za osebni dohodek še nekaj dobil in se je dalo kaj prihraniti, sedaj pa ne več.

Za letovanje v naših počitniških hišicah je dobro poskrbljeno, enako velja za reševanje stanovanjskih vprašanj, a vse že skoraj ne zadostuje, saj nas je vsak dan več, še posebej mladih.

Jože Vrlič, mojster pri peči  
in Tomislav Papeš, učenec

## DVE RAZLIČNI GENERACIJI, VENDAR PODOBNA MNENJA



Pred tremi desetletji je zaključila triletno šolanje na Steklarski šoli še ena generacija učencev. Generacija, iz katere izhajajo delavci, ki je s svojim znanjem in sposobnostjo dala in še daje pomemben delež k uspešnemu razvoju Steklarske šole. Tako Ema Zabukovšek, Ivan Turnšek, Remi Kočica, Miro Mikša in Jože Vrlič obenem s 40. obletnico ustanovitve Steklarske šole slavijo še posebej jubilej. Eden izmed njih *Jože Vrlič*, mojster pri peči, je nanizal nekaj misli iz svoje dolgoletne delovne prakse.

Po rodu sem Ptujčan in izhajam iz številne družine. Takrat, ko sem končal osnovno šolo, so bili resnično težki časi. Vseposvo sem iskal zaposlitev, vendar brezuspešno. Zvedel sem, da Steklarska šola daje štipendije za poklic steklarja. Tako sem se odločil, da prosim za štipendijo in postanem steklar. Izbral sem si torej poklic, o katerem do takrat nisem veliko slišal, niti nisem poznal načina dela steklarjev. V jeseni 1954. leta sem postal učenec Steklarske šole. Najbolj všeč mi je bilo delo v slikarji in odločil sem se, da postnem stekloslikar. Vendar je moj praktični pouk v slikarji trajal zelo kratek čas. Že po enem tednu je mojster ugotovil, da ne bom nikdar povprečen kaj šele dober slikar. Njegovi ugotovitvi sem lahko le pritrdil. Drugi dan sem se udeležil sestanka pihalcev in se takrat prvič seznanil s tem poklicem. Postal sem pihalec. Praktični pouk smo imeli v steklarni. Vstajali smo zelo zgodaj, saj smo pričeli s prakso že ob štirih. Praktični pouk je trajal štiri ure, vendar smo se učili pihati samo eno uro, ker se je ob petih že začel normalen delavnik za ostale in za učence ni bilo prostora pri peči. Ponavadi smo šli za eno do dve uri nazaj v šolo spat, potem pa spet v steklarno in preostale tri ure opravljali vse, kar je bilo potrebno. Zatem smo imeli učne ure in popoldne teoretični del pouka. Bivalne razmere so bile slabe, prav tako hrana, pa vendar smo bili polni elana pri delu in učenju. Leta 1957 so se pričele graditi peči v Steklarski šoli. Tudi učenci smo z vso zavzetostjo pomagali pri izgradnji. Vozili smo potreben material za zidavo iz železniške postaje do Steklarske šole ter priskočili na pomoč, kjer je bilo po-

trebno. Tako smo dočakali najsrečnejši dan. Dva meseca pred zaključkom šolanja smo lahko imeli praktični pouk v šoli. Ni bilo več treba hoditi v steklarno. Od tistih mojih prvih delovnih dni pa do danes se je v Steklarski šoli marsikaj spremenilo. Med drugim tudi delovni pogoji, ki so bili včasih neznosni, danes pa so neprimerno boljši.

Imeli smo stoječe hladilnice na premog. Tako se je razvijalo veliko ogljikovega monoksida in pozimi je bilo zelo zadušljivo. Po drugi strani je bila v poletnih mesecih pri peči neznoсна vročina.

Vsak mladi steklar je stremel, da čimprej postane pomočnik mojstra. Poleg posebnega talenta je potreboval tudi veliko znanja in to je lahko dobil le pri mojstru. Zato je bil mojster pri peči nekaj posebnega. Spoštovan in cenjen, prava avtoriteta.

Spominjam se še, da so se steklarji zbirali ob nedeljah in praznikih v gostilnah ali kje drugje. Danes tega ni več. Rogaška Slatina je vse bolj turistični kraj in tiste povezanosti in prave pristnosti med ljudmi ni več. Ko gledam na pretekla leta in ugotavljam mnoge pozitivne spremembe, napredek steklarske proizvodnje, sem vendarle mnenja, da delo pihalca ni bilo nikoli dovolj cenjeno niti nagrajevano. Verjetno se prav zaradi tega mladi tako težko odločajo za ta naporen in lep poklic. Poklic, ki ne zahteva samo znanje, ampak veliko dobre volje in kot sem že povedal, posebnega talenta.

*Tomislav Papeš* spada v prvo generacijo učencev, ki je v šolskem letu 1986/87 začela z izobraževanjem za steklarskega tehnika.

– *Kdaj si prvič slišal za poklic steklarja?*

Nekako v šestem razredu osnovne šole mi je sosed pripovedoval o poklicu brusilca. O poklicu steklarja mi je tudi veliko pripovedoval oče. Seznanjen sem bil torej predvsem z delom brusilcev, dela pihalcev pa nisem poznal.

– *Zakaj si se odločil za šolanje na Steklarski šoli?*

Ko so na Steklarski šoli začeli z izobraževanjem za steklarske tehnike, sem se odločil, da se vpišem na to šolo. V izobraževanju steklarskih tehnikov sem videl perspektivo za nadaljnje šo-

lanje. Prihajam s Hrvice in pogoji za šolanje so v Sloveniji precej boljši. Dobil sem tudi štipendijo in odločil sem se, da bom opravljal praktični pouk za brusilca. Brusilca sem si predstavljaj kot neke vrste umetnika. Delavca, ki mora poleg znanja imeti tudi umetniške sposobnosti.

– *Sedaj opravljaš praktični pouk pihalca.*

O poklicu in delu pihalcev nisem slišal nič dobrega. Povedali so mi, da je to delo zelo naporno, da je pri peči, posebno v poletnih mesecih, velika vročina. Zelo sem se bal, kako bo, ko sem izvedel, da bom opravljal praktični pouk pri peči.

– *Kakšni so bili tvoji občutki, ki so se prvič znašal pri peči?*

Bil sem začuden, ko sem videl, da iz tekoče mase nastane izdelek. Zdelo se mi je, da je to pravzaprav zelo enostavno. Potem sem spoznal, da je potrebno veliko spretnosti. V začetku me je bilo strah, ker sem velikokrat narobe stiskal, nepravilno nabral kroglico. Pri nabiranju moraš čutiti stik pipe s steklo maso, pogledati v peč in vedeti, kako globoko moraš potisniti pipo v maso. Po vsakokratni napaki sem se skušal izogniti mojstromu pogledu. In teh napak je bilo veliko in so še. Sedaj mi ni žal, da opravljam pouk pri peči. Delo je zelo zanimivo, nastajajo vsakovrstni izdelki in zato rabiš različna znanja in veliko sposobnosti.

– *Ali te kaj moti pri praktičnem pouku, naletiš na kakšne težave?*

Moti me predvsem tesen prostor in izpostavljenost veliki vročini. Zdi se mi tudi, da včasih ni dovolj kolegialnosti in pomoči starejših. Mladi smo in se šele učimo.

– *Pripoveduješ o šoli tudi svojim prijateljem, jih navdušuješ za poklic steklarja?*

Velikokrat se pogovarjam s prijatelji o šoli. Povedal sem jim, da se je treba veliko učiti, navajati na samoiniciativnost pri teoretičnem pouku. In mislim, da je tako prav. Saj pregovor pravi: Koliko človek zna, toliko velja. V šoli imamo tudi različne interesne dejavnosti, v katere se rad vključujem. Ugotovil sem, da moji prijatelji ne poznajo dovolj dela steklarjev in upam, da bom koga navdušil za ta poklic, ki je kljub težkim delovnim pogojem lep.

Kratek zgodovinski oris

# Steklarna in Rogaška z roko v roki

**Rogaška Slatina – kraj v Obsotelju kjer reka Sotla razmejuje republiko Slovenijo in Hravško je v pisnih virih omenjen menda prvič že leta 1141. Po odkritju mineralne vode in po pričetku njene uporabe v zdravilne namene se je začel hitrejši razvoj kraja. Kapital tujih mogotcev, ki so v Rogaško Slatino prihajali iskat zdravja, je bil vzpodbujevalec in nosilec tega razvoja.**

Deseti januar 1927 je za kraj pomenil novo razsežnost. Takrat so na novo zgrajenem steklarskem obratu prižgali peč. Steklarji, prišli so iz Zagorja, so si dolino ob Tržiškem potoku izbrali za nadaljevanje svoje dejavnosti. Obrat je ponudil možnosti zaposlitve tudi domačemu prebivalstvu, saj steklarjev iz Zagorja ni bilo dovolj, da bi pokrili vse potrebe po delovni sili.

Sedanjo podobo je steklarna dobila leta 1985 z izgradnjo nove linije za pihanje in stiskanje steklenih izdelkov, z izgradnjo štirih brusilnic, skladiščnih prostorov ter kislinske polirnice.

Steklarna je tako postala dokaj velik kolektiv, ki zaposluje skupaj z delavci v temeljnih organizacijah združenega dela v Kozjem, Vrgorcu in Kardeljevem že preko 2.200 zaposlenih.

Takšen gospodarski razvoj je imel velik vpliv tudi na razvoj Rogaške Slatine kot krajevne skupnosti. Danes je steklarna tako po številu zaposlenih kot po ustaljenem celotnem prihodu največja delovna organizacija v krajevni skupnosti in tudi v občini. Iz področja krajevne skupnosti Rogaška Slatina združuje delo v Steklarni 869 krajanov, iz krajevnih skupnosti on-

kraj Sotle prihaja na delo 595 krajanov, 513 pa jih prihaja iz drugih krajevnih skupnosti.

Že iz kratkega kronološkega pregleda širjenja proizvodnih zmogljivosti Steklarne je razvidno, da se je hkrati z izgradnjo teh spreminjal tudi prostorski izgled doline ob Tržiškem potoku. Z zaključitvijo zadnje investicije segajo proizvodne hale steklarne že do regionalne ceste Celje – Rogatec. K drugačnemu videzu kraja so prispevali tudi sami delavci steklarne, saj je v bližnji in daljni okolici zrastle veliko stanovanjskih hiš, v katerih so si uredili domovanja.

Poleg tega, lahko bi rekli neposrednega spreminjanja izgleda kraja, je prispevek delavcev zaposlenih v Steklarni k razvoju in spreminjanju Rogaške Slatine velik.

Sega precej daleč nazaj, ko so po hišah še gorele sveče. V tem času je bila elektrika napeljana prav v vsako hišo, pomoč Steklarne pri tem pa je bila precejšnja.

Da imajo zaposleni v Steklarni posluš za krajevne probleme in da želijo, da bi prebivali in živeli v kar najbolj urejenem okolju, priča tudi dejstvo, da

so se zavestno odločili, da določen odstotek svojega čistega osebnega dohodka namenijo za urejanje krajevnih zadev.

Število objektov, zgrajenih ali moderniziranih tja od leta 1970 pa do danes, je zares velik. Kilometri asfaltiranih cest, na novo zgrajeni pločniki, posodobljene ceste, gradnja osnovnih šol, mrliška vežica, regulacija potoka, izgradnja novega zdravstvenega doma. To vse so objekti, ki so bili zgrajeni s tako zbranim denarjem in ki jih že precej časa uporabljamo sami, ali člani naših družin.

V zadnjem času se iz tega vira financira gradnja kulturnega doma, financirala se je izgradnja telovadnice pri osnovni šoli v Ratanski vasi, asfaltiranje cest itd.

Prispevek neposredno iz čistega osebnega dohodka in iz čistega dohodka OZD ni edini vir finančne pomoči. Ne gre pozabiti, da v Rogaški Slatini delujejo mnogi klubi in društva, katerih delovanje je nemalokrat podprla Steklarna s finančno pomočjo.

Še bolj razširjena oblika pomoči in društvom je organizacija srečolovov. Vsi vemo, da predstavljajo skoraj vse dobitke na takšnih srečolovih izdelki, narejeni v Steklarni. Vemo tudi, da skoraj ni nedelje v poletnem času, ko ne bi bila opazna gneča na prostoru za restavracijo »Pošta«. Steklarna s podarjenim steklom za dobitke znatno prispeva k boljšemu delovanju klubov in društev.

Številni zaposleni v Steklarni najdejo čas tudi izven svojega delovnega časa za reševanje vseh zadev v krajevni skupnosti. Mnogo je takšnih, ki s svojim delom v različnih organih in telesih še dodatno prispevajo delež k reševanju problematike svojega kraja.

Ne bi bilo prav, če ne bi omenili tudi delavcev, ki sicer delajo v Steklarni, vendar prihajajo iz drugih krajevnih skupnosti. Tudi ti prispevajo finančno k uresničitvi načrtov v krajih, kjer živijo ter se osebno udeležujejo pri uresničevanju letih.

Lep primer je temeljna organizacija združenega dela Dekor v Kozjem. Ni potrebno posebej omenjati, kaj je pomenila izgradnja brusilnice leta 1974 v kraju, kjer se je mladina začela množično izseljevati zaradi tega, ker ni bilo na razpolago novih delovnih mest. Mlad kolektiv je hitro spletel vezi s krajevno skupnostjo Kozje, in po svoje prispeval k danes popolnoma drugačnemu izgledu Kozjega.

Šestdeset let gledano skozi oči zgodovine res ni dolga doba. A v tem času je iz majhnega obrata zrastle sodobna Steklarna, znana in priznana doma in v tujini, ki je vedno imela čut za razvoj kraja.



## Utrinki

Tišina. Naenkrat glas tovarniške sirene razpara zrak – tam v spodnjem delu doline. Odmor. Čez nekaj časa udari njen glas ponovno v poletni večer. STEKLARNA.

Obzorje postane krvavo, nad Bočem se pojavi siva črta. Vztrajno raste in širi svoje roke proti Donački gori. V eter se spusti iznad Sv. Trojice, se poi-gra z belkastim tovarniškim dimom, preleti dolino in se zaplete v krošnjah dreves na Janini. Zrak vztrepeta. Zamolklo udari v večer. Žareče strele parajo nebo. V pečeh se tali steklo.

Deževne kaplje udarjajo po strehi. Starca, Jože in Angela, prisluškujeta v noč. Njune misli se prepletajo in hitijo tja daleč nazaj, v mladost. ZAČETEK.

Bilo je v težkih časih, po prvi svetovni vojni, ko se je Jožetov oče, hrastniški steklar, odločil: »V Rogaško grem. V steklaro.« In je šel ter s seboj vzel najstarejšega otroka – Jožeta. Kmalu je za njima prišla mati s številno družino. Vsako leto je kdo od bratov in sester prestopil prag steklarne. Trdo delo v steklarni in velika revščina. Najlepše je bilo ob večerih, ko se je zbrala vsa družina. Steklarska družina.

### Mladost

Vse grenko in lepo v Jožetovem življenju je bilo povezano s steklaro. Tu je srečal Angelo in vzela sta se. Bila sta vsa srečna, ko sta prigarala toliko, da sta kupila majhno hišico in šla na svoje. Zdela se jima je, da sta neizmerno bogata.

In potem je prišla vojna. Jožetovi so se, kot napredna delavska družina,



vključili v osvobodilno gibanje. Davek štiriletnega trpljenja je bil velik. Dva brata sta ostala tam nekje v gozdovih Paškega Kozjaka, oče je umrl kmalu po vrnitvi iz nemškega taborišča.

Toda steklarne je zahtevala svoje. Jože je postal mojster in svoje znanje nesebično razdal mlajšim. Ko je tovarniška sirena naznanila odmor, je prišla v steklaro Angela in mu prinesla malico. Potem je poslednjič sedel na mojstrski stol, poslednjič pobožal steklaro pipo. ZRELOST.

Sedaj sta sama. Ne sama, saj imata štiri otroke. Otroci, ki so vsi že vrsto let od doma. Dobro jim je, vsi imajo službe, lepa stanovanja, avtomobile. Prihajajo na obisk in Jože vsakokrat skuša priti z besedo na dan. S tistim, kar ga vsa ta leta teži. Pa je hudo govoriti o težavah. Otroci ne razumejo, da ga

boli, da je užaljen in razočaran. Noben od njegovih treh sinov ni postal steklar, ni šel po njegovi poti in poti njegovih staršev. Njegovi sinovi ne morejo razumeti, kaj je on občutil, ko je gledal v žarečo stekleno maso, božal steklaro pipo in dal vedno znova del svoje duše v vsak izdelek. Samo nasmehejo se in zamahnejo z roko. Saj je vseeno, dokler bosta z Angelo živa, bo že kako, potem naj zlodej vzame vse skupaj! Proti večeru, ko odhajajo, je celo ponosen na svoje otroke. Uspeli so in življenje jim reže boljši kos kruha kot njemu.

### Začetek

Nevihta se je zbesnela. V pečeh se tali steklo in Jožetu se utrne misel: »Mogoče pa se vrne kateri od vnukov...«

## Vabilo upokojujencem!

Vabimo vse upokojujence, da se udeležijo tradicionalnega srečanja ob dnevu republike 29. 11. 1987 ob 15. uri v prostorih Delavske restavracije Steklarne. Za prevoz na srečanje in s srečanja bo urejeno tako, kot je bilo urejeno vsako leto doslej. Vljudno vabljeni!

Za konferenco osnovnih organizacij  
Zveze sindikatov Slovenije – steklarne »BK«  
Jože Bedenik

V slavnostni številki Steklarja so s teksti sodelovali: Jože Pelko, Branko Pucelj, Alojz Juhart, Darko Boršič, Irena Kumer in Zlatko Novak.

Fotografije pa sta prispevala Janko Zorin in arhiv Steklarne.